

УДК 37.015.31:613

Л. В. Чумак

Доктор педагогічних наук,
доцент кафедри теорії й методики виховання,
психології та інклюзивної освіти
Комунального вищого навчального закладу
«Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради,
м. Херсон, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИМИ ІДЕЯМИ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИМИ І МЕТОДИЧНИМИ АКЦЕНТУАЦІЯМИ ІВАНА АНДРІЙОВИЧА ЗЯЗЮНА

У статті висвітлюються науково-педагогічні засади та філософсько-педагогічні ідеї й методологічні і методичні акцентуації, представлені у спадщині видатного українського філософа-педагога І. А. Зязюна. Для оптимізації естетичного виховання здобувачів освіти автор рекомендує побудову вказаного педагогічного процесу з врахуванням: визначених концептуальних положень, обґрунтованого методологічного підґрунтя (наукових підходів і принципів) та активізації певної методики (розповідь як метод опосередкованого впливу, технологія акторської гри, засоби художньої культури, засоби театрального мистецтва, почуттєво-виразна естетичність і емоційність як засоби безпосереднього впливу).

Ключові слова: естетичне виховання, здобувачі освіти, філософсько-педагогічні ідеї, методологічні і методичні акцентуації, концептуальні положення.

Постановка проблеми. В умовах соціально-економічних трансформації питання пошуків шляхів оптимізації естетичного виховання особистості, спроможної нести відповідальність і за власне благополуччя, і за добробут держави, актуалізується. Основним джерелом множення морального потенціалу молоді є система освіти. А прикладом Педагогіки Добра, що може слугувати дороговказом у педагогічній роботі щодо естетичного виховання молоді, є наукова спадщина одного з розробників гуманістичної стратегії теорії і практики освітнього процесу, філософа Івана Андрійовича Зязюна.

Рефлексивному осмисленню філософських ідей, психолого-педагогічних засад, культурних цінностей та пріоритетів академіка і наукової школи Івана Андрійовича Зязюна присвятили праці видатні вітчизняні вчені: В. П. Андрущенко, В. Ю. Биков, Г. П. Васянович, В. Г. Кремень, А. І. Кузьмінський, Л. Б. Лук'янова, Н. Г. Ничкало, О.М. Отич та ін.

Метою статті є визначення способів оптимізації естетичного виховання здобувачів освіти у контексті гуманістичної філософії Івана Андрійовича Зязюна з перспективою подальшого впровадження його ідей у практичну діяльність вчителів. Дослідження виконано в руслі комплексного поєднання системно-структурного, контекстного і персоніфікованого підходів до вивчення наукової спадщини видатного вченого. Системно-структурний підхід сприяв розгляду різних філософських ідей та методологічних і методичних положень академіка щодо формування естетичного досвіду особистості за єдиною системою для можливості визначення концептуальних положень естетичного виховання молоді. Контекстний підхід надав можливість висвітлити досліджувану проблему в освітніх реаліях. Персоніфікований підхід оптимізував вивчення творчості персоналії вченого та естетичних регулятивів педагогічної майстерності, закладених в роботах мудрого філософа. Методами дослідження були: метод систематизації філософсько-педагогічних ідей; структурно-аналітичний та порівняльний методи, які дозволили вивчити спадкоємні зв'язки між філософсько-педагогічними ідеями та методологічними положеннями і методичними засадами вищевказаного процесу; герменевтичний метод дослідження як філософський метод аналізу тексту.

Результати дослідження. Суспільні тенденції гуманізації освіти з орієнтацією на вияв індивідуальності та розвитку особистості кожного здобувача освіти обумовлюються інтенсифікацією підготовки молоді до життя. Одним із шляхів оптимізації означених процесів є естетичне виховання школярів, актуальність оптимізації якого знаходить підтвердження і у Державній програмі «Вчитель» (2002), [11] і у Проекті Концепції багаторівневої педагогічної освіти в Україні (2011) [7, с. 4].

Враховуючи думку Г. П. Васяновича, що «педагогічна наука кінця ХХ – початку ХХІ століть немислима без введених І. А. Зязюном у вживання понять «філософія освіти», «філософія виховання», «педагогічна майстерність», «педагогіка добра», «краса педагогічної дії» та ін. Його внесок у розвиток

педагогічної думки є неоціненним, оскільки він ґрунтується на ідеях гуманізму, загальнолюдських і національних цінностях у контексті формування особистості духовної, культурної, моральної» [2, с. 132-133], вважаємо, що звернення до надбань видатного філософа-педагога надає можливість значно інтенсифікувати естетичне виховання молоді.

В «Українському педагогічному енциклопедичному словнику» (2011) вказується, що «естетика (з давньогрец. – почуттєвий) – філософська наука про почуття людини, їх становлення, розвиток і вияв у різних сферах людської життєдіяльності. ... Найбільш загальні категорії естетики: прекрасне і потворне; піднесене і низьке; трагічне і комічне; естетичний досвід, естетичне сприймання, естетичні потреби, смаки, ідеали» [3, с. 160].

Неодмінною умовою наукового забезпечення програми формування естетичного досвіду особистості Іван Андрійович вважав «об'єднання зусиль вчених різних спеціальностей, ... оскільки в даному випадку належить вивчити щонайменше чотири різних аспекти»: 1. Естетичний аспект (для вироблення основних понять, які б дозволили бодай приблизно визначити межі естетичних проблем і явищ, естетичного досвіду і естетичної діяльності); 2. Соціально-психологічний аспект (для відповідей на питання: що конкретно являє собою естетичний досвід і чи має він специфіку в різних соціально-демографічних групах?); 3. Педагогічний аспект (для пояснення якими способами й засобами виховати і сформувати естетично розвинену людину; 4. Управлінський (для визначення способів організації процесів цілеспрямованого формування естетичного досвіду в суспільстві [6, с. 31-32].

До того ж, значущим нововведенням, яке «вимагає методологічного осмислення», але може послуговуватися й естетичному вихованню здобувача освіти, вчений вважав виконання двох основних завдань будь-якої театральної школи: формування творчої особистості (із формуванням світогляду, художнього смаку, естетичного досвіду)... і розкриття глибинних можливостей його дії (діяльності) [6, с. 89].

Отже, спираючись на філософсько-педагогічні ідеї Івана Андрійовича Зязюна щодо формування естетичного досвіду особистості, ми вважаємо доречним визначити вихідні концептуальні положення щодо естетичного виховання здобувачів освіти:

1. Розуміння естетичного виховання як складової системного виховного процесу, безпосередньо спрямованого «на формування й виховання естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості, на розвиток її здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності» [3, с. 160].

2. Теоретичні засади естетичного виховання молоді складають доміанти про педагогічну діяльність гуманістично спрямованого фахівця, який постійно переосмислює реальність, орієнтується в культурному полі і спроможний свідомо будувати індивідуальну траєкторію взаємодії здобувача освіти з творами мистецтва з метою його естетичного розвитку відповідно до смаків, запитів і можливостей дитини.

3. Пріоритетними завданнями естетичного виховання здобувача освіти є формування творчої особистості і розкриття глибинних можливостей її діяльності.

Доцільним також вважаємо визначення методологічного підґрунтя естетичного виховання здобувачів освіти у контексті наукових підходів і принципів, що сприяють оптимізації означеного педагогічного процесу.

Виділення нами значущості культурологічного підходу в реалізації естетичного виховання школярів обумовлюється важливістю культурологічної функції вказаного процесу. Іван Андрійович акцентував на тому, що «основне в змісті культури – не речі, а людина, суспільство. Усі різноманітні види культури ... утворюють єдине ціле як форми існування і розвитку людської природи, а отже, і суспільства... Думки, погляди, рішення, які зумовлюють різні сфери суспільної практики, підтримуються логікою культури» [6, с. 6-7]. До того ж, з погляду вченого, «сприйняті і засвоєні художні образи стають мотивуючою силою людської поведінки, смислотворюючими факторами життя людей. Художня культура поєднує їх спільністю відношень до соціальних цінностей, сприяє виробленню ідеалів, моральних цінностей» [6, с. 22].

Отже, філософські ідеї видатного академіка дають можливість розуміти культурологічний підхід до естетичного виховання молоді як педагогічну діяльність, спрямовану на формування в учнів навичок естетичного ставлення до навколишньої дійсності, розкриття й відображення граней художньо-образного мислення, утвердження у свідомості школярі гуманістичної ролі й функцій художніх цінностей.

Необхідність психологічного підходу до естетичного виховання пояснюється розумінням означеного педагогічного процесу як вияву інтелектуальної та емоційної активності здобувачів освіти.

Слушною у контексті доцільності застосування психологічного підходу в естетичному вихованні вважаємо думку Зязюна «що «справжня педагогіка – це психологія в дії», яку Іван Андрійович обґрунтував так: основою педагогіки є педагогічна дія вчителя, яка «базується на трьох психологічних чинниках: інтелекті, афекті і волі. Інтелект – це смислом наповнені знання. Саме такі знання має формувати вчитель в учнів ..., наповнюючи їх смислом, який би став підвалиною й осередком їхньої душі. Інтелект – це також смислом наповнена душа учня. Афект – емоційно-почуттєвий світ людини, її психофізіологічна складова. З емоціями людина народжується. Соціалізуючись, емоції перетворюються на почуття... Такі позитивні почуття, як прекрасне, піднесене і певною мірою комічне (коли не принижує гідність людини), є потребою, спонукою до дії. Водночас, така потреба, як і переживання в її задоволенні, завжди є моральними. ... Почуття завжди підтримуються інтелектом. Інтелект завжди народжується почуттями. Почуття й інтелект продукують людську волю до їх опредметнення у

практичній дії... Слід насичувати педагогічну дію і її суб'єктів позитивними естетичними почуттями... Естетика і етика започатковують людську духовність. Завдяки їм процес освіти стає для кожної людини необхідним, бажаним і радісним... бо радість – завжди добро, завжди краса, завжди творчість» [4, с. 5-6]. Вчений підкреслював, що «емоції і почуття нерозривно пов'язані з потребами. ... Почуття – завжди процес, ... що зумовлює взаємодію з іншими процесами в свідомості людини, а при цьому і взаємний перебіг... Потреба – найбільш динамічна і водночас найелементарніша інстанція є сполучною ланкою в системі «психіка – діяльність – особа». Зустрічаючись з об'єктом задоволення, потреба переходить на власне психологічний рівень... Активність потреб завжди має емоційно-почуттєві форми вияву» [6, с. 86, 94].

Особливу роль у передачі цілісного конкретно-почуттєвого соціального досвід видатний педагог відводив мистецтву: «Сприйняті і засвоєні художні образи стають мотивуючою силою людської поведінки, смислотворюючи ми факторами життя людей. Художня культура поєднує їх спільністю відношень до соціальних цінностей, сприяє виробленню ідеалів, моральних цінностей»... Мистецтво впливу ... здатне схилити людину на рішучі поступки і навіть змінити її життя, а по відношенню до суспільства – викликати значні зміни в настроях, переконаннях і діях тих чи інших соціальних груп, встановити гармонію між запитами і потребами людини і її ідейно-моральним розвитком» [6, с. 22-23].

Отже, естетичне виховання здобувача освіти із застосуванням психологічного підходу, тобто із «глибокими особистісними основами, опорою на почуття, знання, способи вияву творчої активності, які були відповідним чином привласнені особистістю, стали їй близькими, зрозумілими, бажаними» [1, с. 21] сприяє повноцінному естетичному сприйманню та розумінню ним дійсності із позитивністю виявів своєї емоційно-почуттєвої сфери, формуванню його естетичного досвіду, інтенсифікує усвідомлення, освоєння й оцінювання ним прекрасного та надає можливість встановлювати діалог з мистецтвом і художньою культурою.

Застосування педагогічного підходу в естетичному вихованні здобувачів освіти і розумінням «педагогіки як мистецтва», і необхідністю зміцнення духовно-творчого зв'язку учнів із мистецтвом, адже «жодна сфера людського життя поза естетичними чинниками немислима, бо як можна уявити життєдіяльну людину поза сприйманням і переживанням» [6, с. 88]. До того ж, Іван Андрійович підкреслював давню єдність мистецтва й науки, що виявляється у цілеспрямованні пізнання й відображення світу. «Пізнання як відображення передбачає ... складний процес переробки енергії зовнішнього подразнення в органах пізнання суб'єкта. Ця переробка зовнішніх подразнень відбувається у вигляді аналітико-синтетичної діяльності, в процесі якої проходить відбір істотного – перехід від чуттєвого пізнання до абстрактного мислення, перехід від образів до понять. В ході відображувально-мислительної діяльності збуджуються різні емоції та почуття як реакція суб'єкта на впливи пізнаваних об'єктів, породжується їх оцінка і виробляється ціннісне ставлення до них» [10, с. 51]. «Естетика – це етика майбутнього» [6, с. 88, 96].

Важливою умовою творчого педагогічного процесу Вельмишановний академік називав гармонійну єдність внутрішнього змісту діяльності вчителя і зовнішнього його вияву. «Педагогові варто навчитися адекватно й емоційно виразно відображувати свій внутрішній стан, думки і почуття. Елементами зовнішньої техніки вчителя є вербальні (мовні) й невербальні засоби. Саме через них педагог виявляє свої наміри, саме їх «читають» і розуміють учні» [10, с. 51].

Отже, застосування в естетичному вихованні педагогічного підходу надає можливість: а) вчителю – «усвідомити системний характер цього явища, його залежність від внутрішніх і зовнішніх чинників, проектувати духовно-творчий зв'язок особистості з мистецтвом, забезпечувати його рівень з урахуванням пріоритетів, на які орієнтується сучасна суспільна, культурологічна та освітньо-виховна практика» [1, с. 24]; б) школяру – не тільки реалізовувати внутрішні й зовнішні потреби, самозабезпечувати плідний зв'язок з цінностями мистецтва і художньої культури, а й конструктивно використовувати їх у житті.

Враховуючи, що «одним з основних принципів розвитку освіти на сучасному етапі є зосередженість процесу навчання на особистості як суб'єкті культури» [9] та приймаючи до уваги методологічні акцентуації Івана Андрійовича, функціональний зміст загальнопедагогічних принципів та особистий досвід виховної роботи, більш доречними з них, що сприяють оптимізації естетичного виховання здобувачів освіти, вважаємо такі:

- принцип зосередженості процесу навчання на особистості як суб'єкті культури («одним з основних принципів розвитку освіти на сучасному етапі» [9]);
- принцип системності;
- принцип цілеспрямованості;
- принципи логічності й послідовності формування естетичного досвіду;
- принцип діяння слова («здійснюється за принципом діяння сигналу, тобто воно є імпульсом, щоб відтворити в голові того, хто його сприймає, «конкретні образи, відповідні словам»» [6, с. 81];
- принципи театральної дії [6, с. 82];
- принцип відповідальності («педагог обов'язково повинен збагачувати учнів інтелектуально, морально, естетично, діяльнісно»);
- принцип позитивної комунікації («У процесі спілкування педагог повинен обов'язково збагачувати учнів інтелектуально, морально, естетично, діяльнісно». Три компоненти спілкування – пізнавальний (формування образів і понять), естетичний (естетичну характеристику як зовнішню і

внутрішню подобу учасників спілкування, що викликає певне до себе ставлення) і поведінковий (слова і справи) – нерозривно пов'язані між собою [6, с. 108];

– принцип взаємної доброзичливості;

– принцип системи перспективних ліній (домогтися життєвої радості в сьогоденні через естетичні почуття позитивного цілеспрямування і її проєкції на майбутнє в праці, сімейних відносинах, у міжлюдських стосунках, в культурному розвитку. «Завтрашні радості» завжди мобілізують, сприяють подоланню труднощів і перешкод, будучи в той же час педагогічним надзавданням. Мистецтво вчителя в даному випадку полягає в тому, щоб поступово ускладнювати задачі, вчити практично бачити не лише близькі, але й віддалені перспективи як колективу у цілому, так і кожної особи зокрема» [6, с. 113];

– принцип паралельної педагогічної дії («Виховуючи окрему особистість, ми повинні дбати про виховання всього колективу. Практично ці дві задачі вирішуватимуться лише сумісно і лише в одному загальному цілі покладанні» [6, с. 113] та ін.

При визначенні векторів оптимізації методики естетичного виховання здобувачів освіти доцільним, на нашу думку, є звернення до поглядів Івана Андрійовича щодо педагогічної майстерності й краси педагогічної дії у контексті формування естетичного досвіду особистості.

Дієвим методом опосередкованого впливу, що оптимізує естетичне виховання здобувачів освіти, можна назвати розповідь. Однак, з погляду Івана Андрійовича, щоб забезпечити реалізацію її виховної функції, «вчителю слід провести значну роботу з її підготовки, передусім окреслити мету, яка визначається не лише завданнями навчання і виховання (вони, звичайно, є засадовими), а й особистою емоційною привабливістю ідеї розмови для педагога. У такому разі розповідь збагачується силою почуття самого вчителя, стає емоційною, захопливою» [10, с. 23].

Доцільність застосування у виховному процесі технології акторської гри, яку вчений аналізує у площині трьох розділів теоретичної психології, зокрема сприймання, почуття і уяви, Іван Андрійович обгрунтовує так: «У квінтеті основних категорій, зумовлюючих людську творчість – «особа – потреба – установка – свідомість – діяльність» – установка здійснює двобічний зв'язок між свідомістю і діяльністю, а також між обома ними та особою з її потребами, сприяючи тим самим утворенню надбудовних над цією системою фундаментальних відношень особи до самої себе, до інших, до предметного світу тощо» [6, с. 94].

Ефективним засобом формування людини, який, на нашу думку, сприяє активізації естетичного виховання, вчений називав художню культуру, пояснюючи, що: «Розвиваючись під безпосереднім впливом ідеологічних і соціально-економічних процесів, художня культура, в свою чергу, має на них суттєвий вплив, і передусім тоді, коли вона виступає ефективним засобом формування людини [6, с. 21].

Іван Андрійович часто підкреслював практичну значущість такого дієвого засобу, як театральне мистецтво, котре рекомендував застосовувати при формуванні естетичного досвіду особистості й розвитку її образного мислення: «Мистецтво театру як синтетичне уособлення декількох видів мистецтва (музика, живопис, танок, художнє освітлення тощо) базується також на синтетичній сценічній дії актора та акторського ансамблю (міміка, пантоміміка, жест, сценічне слово тощо). Усі ці складники сцени створюють театральну дію (дійство), щоб, передусім, через почуття людини, її переживання дійти до глибинних психологічних зрушень, очищення, катарсису, мотивованих ідеалів, життєвих цілей. У почутті в континуумній єдності зосереджуються всі структури людської психології, тому позитивне почуття, назване в естетиці прекрасним, стає моральною нормою людської поведінки» [6, с. 96].

«Інструментальними» О. Отич називає емоційність, яка характеризує зміст, якість і динаміку емоцій та почуттів педагога [12, с. 126], і почуттєво-виразну естетичність, «що виявляється в його здатності «заражати» вихованців позитивними почуттями, власним інтересом; зумовлювати в них відчуття емоційного підйому, хвилювання, прагнення до краси, в чому б вона ні виявлялася» [8, с. 53-54].

На нашу думку, почуттєво-виразну естетичність і емоційність також можна визначити ефективними засобами естетичного виховання здобувачів освіти, адже вони надають можливість учителю «залучати до процесу педагогічної дії естетичні почуття прекрасного і піднесеного, рідше – комічного, наповнюючи дію потребою-спонукую кожному учня до набуття статусу суб'єкта педагогічної діяльності» [5, с. 21].

Висновки. Таким чином, спираючись на знання з педагогіки та філософсько-педагогічні ідеї, методологічні й методичні акцентуації І. А. Зязюна для оптимізації естетичного виховання здобувачів освіти можна рекомендувати побудову вказаного педагогічного процесу з врахуванням: 1. Концептуальних положень (уявлення естетичного виховання як складової спеціального системного виховного процесу; домінування гуманістичної спрямованості в педагогічній діяльності фахівця; цілеспрямованість на формування творчої особистості й розкриття глибинних можливостей її діяльності); 2. Методологічного підґрунтя (наукових підходів (культурологічного, психологічного, педагогічного) і принципів (зосередженості процесу навчання на особистості як суб'єкті культури; системності; цілеспрямованості; логічності й послідовності формування естетичного досвіду; діяння слова; театральної дії; відповідальності; принцип позитивної комунікації; взаємної доброзичливості; системи перспективних ліній паралельної педагогічної дії та ін.); 3. Активізації певної методики (розповідь як метод опосередкованого впливу, технологія акторської гри, засоби художньої культури, засоби театального мистецтва, почуттєво-виразна естетичність і емоційність як засоби безпосереднього впливу). До того ж, виконавське переосмислення та цілеспрямування філософсько-педагогічних ідей та

методологічних і методичних акцентуацій видатного філософа-педагога педагогіки на рівень технології й техніки реалізації із синтезом теорії і алгоритмів здійснення, на нашу думку, значно оптимізує естетичне виховання здобувачів освіти.

Акмеологічним резервом естетичного виховання здобувачів освіти можна визначити подальші наукові розвідки у площині виокремлення й застосування потенціалу наукового знання з педагогіки, психології, художньої культури, театральної педагогіки та ін.

References

1. Бутенко Л. В. Учитель літератури: вияв творчості й краси (Підготовка майбутніх учителів літератури до інтерпретації художніх творів) : Монографія. Херсон : Айлант, 2008. 232 с.
Butenko, L. V. (2008). Uchytel literatury: vyivav tvorchosti i krasy (Pidhotovka maibutnikh uchyteliv literatury do interpretatsii khudozhnikh tvoriv) [The teacher of literature: the expression of creativity and beauty (Preparing future teachers of literature for the interpretation of works of art)]. Kherson, Ukraine : Ailant.
2. Васянович Г. П. Філософсько-педагогічні ідеї академіка Івана Зязюна. В кн.: Васянович Г. П. Вибрані твори: у 7 т. Т. 7: Збірник наукових праць. Львів : Норма, 2015. С. 132-141.
Vasianovych, H. P. (2015). Filsofsko-pedahohichni idei akademika Ivana Ziazyuna [Philosophical and Pedagogical Ideas of Academician Ivan Zyazyun]. (Vol. 7). Lviv, Ukraine : Norma.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
Honcharenko, S. U. (2011). Ukrainyskiy pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. Rivne, Ukraine : Volynski oberehy.
4. Зязюн І. А. Естетика і етика започатковують людську духовність... *Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр.* 2011. Випуск 1. С. 5-6.
Ziaziun, I. A. (2011). Estetyka i etyka zapochatkovuiut liudsku dukhovnist... [Aesthetics and ethics initiate human spirituality...]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii – Aesthetics and ethics of pedagogical action*. Kyiv, Poltava, Ukraine : PNPU imeni V.H. Korolenka, 1, 5-6.
5. Зязюн І. А. Естетичні засади розвитку особистості. Мистецтво у розвитку особистості: монографія. Чернівці : Зелена Буковина, 2006. С. 12-34.
Ziaziun, I. A. (2006). Estetychni zasady rozvytku osobystosti [Aesthetic principles of personality development] in: *Mystetstvo u rozvytku osobystosti [Art in the development of personality]*. Chernivtsi, Ukraine : Zelena Bukovyna, 12-34.
6. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії: навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів. Київ : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.
Ziaziun, I. A., & Sahach, H. M. (1997). Krasa pedahohichnoi dii: navchalnyi posibnyk dlia vchyteliv, aspirantiv, studentiv serednikh ta vyshchikh navchalnykh zakladiv [The Beauty of pedagogical action: a textbook for teachers, post-graduate students, students of secondary and higher educational institutions]. Kyiv, Ukraine: Ukrainsko-finskyi instytut menedzhmentu i biznesu.
7. Концептуальні підходи до розвитку багаторівневої педагогічної освіти в Україні: Проект Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Асоціації ректорів педагогічних університетів України. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 15 с.
Kontseptualni pidkhody do rozvytku bahatorivnevoi pedahohichnoi osvity v Ukraini: Proekt Instytutu pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh NAPN Ukrainy, Asotsiatsii rektoriv pedahohichnykh universytetiv Ukrainy [Conceptual approaches to the development of multi-level pedagogical education in Ukraine: Project of the Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Association of Rectors of the Pedagogical Universities of Ukraine]. (2011). Kyiv, Ukraine: NPU imeni M.P. Drahomanova.
8. Отич О. Естетичні та етичні засади особистісного розвитку педагога. *Збірник наукових праць.* 2011 С. 46-58.
Otych, O. (2011). Estetychni ta etychni zasady osobystisnoho rozvytku pedahoha [Aesthetic and ethical principles of personal development of the teacher]. *Zbirnyk naukovykh prats – Collection of scientific works*, Kyiv-Poltava, Ukraine.
9. Павлова Г. В. Розвиток постнекласичної освітньої парадигми. *Філософські проблеми гуманітарних наук : альманах.* 2010. URL : www.info-library.com.ua/books-text-11540.html.
Pavlova, H. V. (2010). Rozvytok postneklasychnoi osvitnoi paradyhmy [Development of post-classical educational paradigm]. *Filsofski problemy humanitarnykh nauk : almanakh – Philosophical problems of the humanities : almanac*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/379-2002-p>
10. Педагогічна майстерність : Підручник / За ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища шк., 1997. 349 с.
Ziaziun, I. A. (Ed.), Kramushchenko, L. V., & Kryvonos, I. F. (1997). Pedahohichna maisternist [Pedagogical skills]. Kyiv, Ukraine : Vyshcha shk.

11. Про затвердження Державної програми «Вчитель» // Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/379-2002-p>.
Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy «Vchytel» [About the approval of the State Program "Teacher"]. *Zakonodavstvo Ukrainy – Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/379-2002-p>.
12. Шапар В. Психологічний тлумачний словник. Х. : Прапор, 2004. 640 с.
Shapar, V. (2004). *Psykholohichnyi tлумachnyi slovnyk [Psychological Explanatory Dictionary]* Kharkiv, Ukraine : Prapor.

Chumak L. V.

Doctor of Pedagogical Science,
Associate Professor of the Theory and Methodology
of Education Department,
Psychology and Inclusive Education
of the Municipal Higher Educational Institution
"Kherson Academy of Continuing Education"
of the Kherson Regional Council

**OPTIMIZATION OF THE AESTHETIC PRINCIPLE OF EDUCATION
OF STUDENTS BY PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL IDEAS AND METHODOLOGICAL
AND METHODICAL APPROVALS BY IVAN ANDRIYOVYCH ZYAZYUN**

The article covers scientific and pedagogical foundations and philosophical and pedagogical ideas and methodological and methodical accentuations presented in the legacy of the outstanding Ukrainian philosopher-teacher I. A. Zyazyun. In order to optimize the aesthetic education of educational applicants, the author recommends the construction of the mentioned pedagogical process taking into account: 1. Conceptual provisions (representation of aesthetic education as a component of a special system educational process, domination of a humanistic orientation in the pedagogical activity of a specialist, focus on the formation of a creative personality (with the formation of world outlook, artistic taste, aesthetic experience) and disclosure of the deep possibilities of its activity); 2. Methodological basis (scientific approaches (culturological, which is conditioned by the importance of the cultural function of the specified process; psychological for understanding of the mentioned pedagogical process as an expression of intellectual and emotional activity of students, pedagogical, the application of which gives an opportunity: a) to the teacher – to design spiritual and creative communication personality with art, to ensure its level taking into account the priorities of modern social, culturological and educational and educational practices, and b) to schoolchildren – not only the realisation of internal and external needs, self-sustaining fruitful connection with the values of art and artistic culture, but also to constructively use them in everyday activity; and principles (the focus of the process of learning on the individual as a subject of culture, systemic, purposefulness, logic and sequence of the formation of aesthetic experience, act of the word; theatrical action, responsibility, the principle of positive communication, mutual goodwill, the system of perspective lines of parallel pedagogical action, etc.); 3. Activation of a certain methodology (the narrative as an effective method of mediated influence, the technology of an actor's play (which the scientist analyzes in the plane of the three sections of theoretical psychology, in particular perception, feeling and imagination), means of artistic culture (which has a significant impact on the socio-economic and ideological process), means of theatrical art, emotionally expressive aesthetics and emotionality as means of direct influence).

The acmeological reserve of aesthetic education of the educational curriculum can determine further scientific investigations in the area of the selection and application of the potential of scientific knowledge in pedagogy, psychology, artistic culture, theater pedagogy, etc.

Key words: *aesthetic education, applicants for education, philosophical and pedagogical ideas, methodological and methodical accentuations, conceptual provisions.*

Одержано редакцією 10.03.2019

Прийнято до публікації 17.03.2019

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **В. В. Кузьменко**